

ali drugje:

Pred božji grob pokleknil sem kristjan:
medlo glej, lučke še leske čeje;
uboge duše, ki trepečejo
pogrezujoče se v obup teman.

Golar, Poganka, 1:

Maruša, pastiričica
na mahu spi, kot šipek rdi,
na sladka njena ličica
metulj se žameten spusti.

Navedeni primeri dajejo misliti, da novejša daktilska rima slovenskega verza v dvozložnih merah nadomešča pri drugih verzifikacijskih sestavih splošno pravilo, da se menjaj v več kakor trivrstični kitici moška rima z žensko in da je utegnila vznikniti iz čisto ritmičnih razlogov kot odraz težnje po različni menjajoči se intonaciji verza. Dejstvo, ki poleg strukture slovenskega jezika in poleg lastnosti slovenske narodne tudi ne pritrjuje Isačenkovi trditvi, da je Prešeren uzakonil to posebnost v slovenski moški odprti rimi po vzorcu nemške umetne pesmi, dasi ta tendenca pri Prešernu še ni tako jasno izražena (prim. zgoraj).

Če bi sklepali le po tem primeru, bi utegnili dejati, da je ostala Isačenkova želja, prodreti v notranjo zakonitost slovenskega pesništva v glavnem neizpolnjena, njegov „Slovenski verz“ pa v marsičem le načrt za prihodnje delo.

Vendar pa je treba reči z ozirom na vse druge lastnosti knjižice, ki smo jih že spočetka omenili, da je prav, ko je našlo tudi take vrste delo pri nas založnika. Škoda le, da niso pritegnjeni vanj razen ritmičnih vprašanj še drugi problemi. Kajti ritmična vprašanja so le majhen del tega, kar zanima in mora zanimati današnjega raziskovalca verza.

*

Pripomba: Pričujoče misli so bile obravnavane v seminarju g. univ. doc. dr. Antona Ocvirka. Iz živahne debate naj omenim predvsem še dve stvari: Vsako prenašanje teorij iz enega jezika v drugega je že samo na sebi tvegano, ker ima vsak jezikovni organizem svoje zakone in svoje posebnosti, razen tega pa je v našem primeru vzporejanje tem bolj težko, ker ni dovolj gradiva. In drugič: Preveliko Isačenkovo poudarjanje Prešerna kot oblikovnega umetnika (77), skoroda pretirana vera Prešernovemu stavku v pismu Čelakovskemu o „metrični nalogi“ v Krstu ter sklepi, zgrajeni na taki podlagi (18, 51); nehoteni apriorizmi, nastali zavoljo premalo gradiva (n. pr. trditev o Gregorčičevi verbalni rimi, ki je spričo natančnega pregleda ene izmed seminaristk nevzdržna; račun namreč pravi, da je pri Greg. substantivne rime skoraj dostikrat več kot verbalne).

Politični obzornik

ZAKAJ SE JE ZRUŠILA FRANCIJA?

V našem javnem mnenju se mnogo razpravlja o vzrokih nenavadno hitrega vojaškega zloma Francije. Zavedajoč se, da je vsak vojaški poraz posledica storjenih političnih napak, poskušajo tudi naši meščanski raziskovalci francoskega vojaškega zloma odkriti njegove politične vzroke. Če na kratko resumiramo glavne izmed njih, je krivo zloma Francije njeno materialistično pojmovanje življenja, nasladnost in nemoralnost, v kateri so se izživljale široke ljudske množice, ne brigajoč se za nič drugega na svetu. Poloma so krivi framasoni ter levičarji, ki so ljudstvo vzgajali in zapeljevali v življenjsko brezbržnost. Vse je hlepelo samo za popolno, tako rekoč anarhično svobodo. Glavni politični krivec pa je seveda ljudska fronta, ki je bila pred sedanjo vojno nekaj časa na

vlati in ki ima poleg drugega tudi odgovornost za vojaško zaostalost in nepripravljenost francoske države.

Ni naš namen raziskovati tukaj vzroke francoskega vojaškega poloma s strokovnih vidikov. Ovreči hočemo le glavna natolcevanja ter opozoriti na resnične politične zmote, ki so današnjega stanja Francije krive.

Očitati francoskemu ljudstvu, da je zaradi materialistične vzgoje izgubilo pravi smisel življenja in da se je izživljalo v vsakodnevnih nasladnostih, amoralnostih itd., je skoraj podobno blatenju. Očitek velja pač za vladajočo francosko meščansko plast in tudi za velik del malomeščanstva, kajti tem slojem se ima francoski narod zahvaliti za dvomljivi sloves svojih moralnih vrednot, ki gotovo niso manjše kakor pa pri katerem koli drugem evropskem narodu. Moralne zavesti francoskega naroda namreč ne smemo meriti in soditi po številu nočnih lokalov in zabavišč v Parizu in v drugih francoskih velemestih. S temi stvarmi je preprosto francosko ljudstvo v svoji skrbi za vsakdanji kruh imelo zelo malo opraviti. Gnilo francosko meščanstvo si je iz teh pozorišč dekadentne nasladnosti napravilo važen pridobitveni vir. Ta pozorišča so bila privlačna za meščanske dekadente in moralne prenasičence celega sveta, medtem ko navaden Francoz za nje niti vedel ni. Tudi slovenski pokvarjeni meščan je smatral za svojo kulturno dolžnost, da si je ob prihodu v Pariz kar mogoče od blizu ogledal pariška nočna zabavišča. Kdor tega ni storil, baje ni poznal Pariza. Med tisoč takimi slovenskimi romarji pa bi menda lahko na prstih rok preštel tiste, ki so se potrudili iti spoznavat pariško življenje v delavske četrti 18. okraja, ali v okraj Belleville ali na bulevard Massena, kjer je mesto barak in kjer se kaže druga, nemaskirana stran pariškega življenja. Kako neiskreno je tako spotikanje naših moralistov se vidi že iz tega, da so med raznimi masonskimi kapitalističnimi lastniki dobičkanosnih pariških nočnih lokalov tudi številni francoski katoliški prvaki, ki so na drugi strani bili na čelu gibanja za tako imenovano prerojenje in poduhovljenje francoskega naroda. Značilno za neke naše kroge je tudi to, da se niso oglasili s svojimi opomini in očitki zoper masonerijo tudi že takrat, ko je po razbitju vlade ljudske fronte veliki mason, kapitalist in radikalni-socialist, notranji minister Sarraut pričel preganjati delavske organizacije in zapirati levičarsko usmerjeno delavstvo, čeravno jim je bilo znano, da je Sarraut bil lastnik najrazkošnejših in najzloglasnejših pariških nočnih zabavišč kakor so „Le ciel“ in „L'infer“.

Da je francoski narod prišel, kamor je prišel, je baje kriva predvsem laicistična francoska šola, pri čemer ima seveda glavno zaslugo francosko „marksistično“ usmerjeno učiteljstvo. Laicistično šolstvo in marksistično učiteljstvo je po mnenju teh krogov vzgajalo francosko mladino v nepatriotičnem duhu, v brezbriznosti za narodno usodo in narodno bodočnost, v množico nekih bonvivantov, kateri je obramba domovine postala deveta briga.

Na te navedbe oziroma obtožbe moramo odgovoriti s konkretnimi podatki stvarnega stanja. Prvič beseda o učiteljstvu: Ali je res v celoti pripadalo pravemu marksističnemu krilu francoskega delavskega gibanja? Žal da te laskave ocene na račun francoskega učiteljstva ne moremo deliti. Do združitve strokovnih organizacij 1936. leta sta obstajali v Franciji dve glavni strokovni organizaciji učiteljev, ako se tukaj ne oziramo na res neznatno desničarsko nacionalno federacijo za pouk, in sicer številčno zelo močna organizacija socialdemokratskega tabora, v kateri so prevladovali anarhosindikalistične tendence, ter federacija levega, marksistično usmerjenega osebja za poduk. Ob združitvi strokovnih organizacij je razmerje med tema dvema organizacijama bilo 1 : 4 v korist anarhosindikalističnega krila. Večinsko krilo je zadnja leta vedno bolj prihajalo pod vpliv negativnih ter reakcionarnih elementov. Ako pomislimo, kakšno vlogo so organizacije anarhosindikalističnih tendenc igrale v španski republikanski vojski,

kjer so zapeljavale delavstvo, sabotirale osvobodilni boj in na ta način stvarno pomagale do zmage španski reakciji, potem nam ne bo težko ločiti plevela od zrnja tudi v vrstah francoskega učiteljstva. In res je bilo večinsko krilo tisto, ki je dosledno vodilo borbo proti ljudski fronti, ki je o priliki monakovskega sporazuma v septembru 1938. leta javno in na vsa usta ta sporazum odobravalo in se postavilo na stran ministrskega predsednika Daladiera, kateri je po nalogu znanih francoskih 200 familij in angleških lordov v Monakovem izdal interese francoskega ljudstva. Večinsko vodstvo učiteljskega sindikata je sabotiralo generalni štrajk v novembru mesecu istega leta in doseglo, da se je le ca 25% učiteljstva štrajka udeležilo. Tudi je bilo vodstvo učiteljskega sindikata prvo, ki je začelo s formalnim razbijanjem ljudske fronte v lastnih vrstah.

A. R.

(Konec sledi.)

Film

O MODERNEM SOVJETSKEM FILMU

Vsi se še spominjamo, kako je svojčas skoraj nenadno prodril v Evropo sovjetski nem film in kako je kasneje doživel prav tako velik uspeh sovjetski tonfilm. Iz dobe nemega filma si je pridobil evropsko in svetovno slavo filmski režiser Sergej Eisenstein, tvorec znamenitih filmov „Križarka Potemkin“, „Štrajk“, „Oktober“, „Staro in novo“. V vseh teh filmih se je Eisenstein pokazal velikega umetnika, ki je vnesel popolnoma nove elemente v filmsko umetnost, tako v pogledu vsebine kakor tudi oblike. Moderna sovjetska filmska kritika poudarja, da je Eisenstein brez dvoma človek z velikim znanjem, da pa je vendar posvečal preveč pozornosti formalnim spremembam ter je ne prav posrečeno generaliziral svoje umetniško naziranje v svoji teoriji o „intelektualnem filmu“. Po svojih prvih velikih uspehih je Eisenstein nekaj časa molčal in je celo doživel velik neuspeh s filmom „Bežin Log“. Govorili so že o „Eisensteinovem koncu“. Toda Eisenstein, o katerem so nekateri mislili, da se mu ne bo nikdar posrečilo obvladati specifičnost tonfilma, je delal dalje, iskal poti ter se otresel raznih nedostatkov svojega preteklega ustvarjanja. Film „Aleksander Nevski“ je pomenil že znaten uspeh in lahko rečemo, da se je pred tem velikim režiserjem odprla široka perspektiva. Kritiki I. Bačelis pravi, da je Eisensteinova veličina v tem, da je mojster epike, mogočnih pokretov velikih ljudskih množic, scen, v katerih združuje patos idej ljudske množice v zmagovito silo. Njegove epske podobe so monolitne, kakor izklesane, brez psiholoških posameznosti in brezpomembnih potez. Eisenstein je vnesel v film epiko ljudske pripovedke (Aleksander Nevski), vendar je hkrati dokazal, da imajo tudi boji zadnjih desetletij dovolj tem za filmski epos (1905-to, Oktober itd.).

Drugačen pojav v sovjetskem filmu je Aleksander Dovženko. I. Bačelis pravi o njem, da je najbolje dokazal, da ne more biti v filmu govora o ločitvi poezije od proze: „Aleksander Dovženko je umetnik, ki je v filmu odkril poezijo in jo omogočil na platnu“. Njegovi filmi („Arzenal“, „Zemlja“, „Ivan“, „Aerograd“, „Ščorovi“ itd.) so „lirično-epske pesnitve, v katerih so sredstva za podajanje nenavadna, nova“. „Za Dovženka ni umetnost gola inscenacija filma, temveč sredstvo za izražanje misli, ki neprestano dobivajo nove impulze v življenju njegovega naroda.“ Dovženko je poseben pojav tudi v drugem smislu. On ne more delati po tujem scenariju. Ta nenavadno in vsestransko nadarjeni umetnik — pisatelj, slikar, režiser — ustvarja sam svoje scenarije in tudi način, po katerem jih vizuelno uresničuje. Ustvariteljski in umetniški proces je pri njem nedeljiva celota. Glavni vir Dovženkovskega ustvarjanja je ukrajinska ljudska pravljica. Drži se besede svojega velikega sodobnika: „Samo narod je nesmrten“. —

razmeroma mirno razvijal, se res ni lahko izmotati izpod vplivov v podzavesti zasedranega meščanskega dogmatizma. Prijateljev odnos do problema slovenske nacionalne rasti je klasičen primer takih težav. Kolikor je Prijatelj samo znanstvenik, uvidi, da se „Slovenci niso čutili kot en narod.“ Kolikor je Prijatelj meščanski znanstvenik, nima poguma, da bi izrekel „bogokletni“ — „se še niso čutili“. Nepreciznost znanstvenika, ki je sicer točno ugotavljal dejanske razmere, ki pa mu dogmatični ostanki zastarele ideologije branijo podati znanstveno brezobzirno in jasno definicijo, ustrežajočo njegovemu lastnemu spoznanju, izraža tudi Prijateljev uvod v „Duševne profile“. V tem uvodu pravi Prijatelj: „Slovenski prepород — slovenska narodna renesansa — to se pravi, oni kulturni, zlasti literarni pokret, ki ima namen vzpostaviti Slovence kot samostojen narod...“ Brez ozira na dejstvo, da sam literarni pokret ni in ne more biti sposoben ustvariti samostojen narod, je značilen izraz „vzpostaviti“, ki je precej soroden dilemi „ali se še niso ali se niso čutili več“.

Dogmatična meščanska vsebina Prijateljevih teoretičnih postavk pa se ne razkrije le tedaj, ko se Prijatelj dotakne narodove geneze. Izredno reliefno jo zrcali tudi Prijateljeva definicija „glavnih elementov narodnosti“. Take definicije Prijatelj sicer ni explicite podal v svojih „Staroslovencah“, pač pa jo je zapisal v „Borbi za individualnost slovenskega književnega jezika“, kjer pravi: „Glavni elementi narodnosti: način mišljenja, verovanja, čustva in običajev, kulturne samoodločbe, vse to dobiva izraz in stalno posodo v jeziku“ (stran 6 izdaje Slavističnega društva). Med to definicijo in koncepcijo Prijateljevih „Staroslovenca“ je logična zveza, ki jo zlasti potrjujeta naslednji dve mesti v „Kulturni in politični zgodovini“: 1. „Dilema, za katero je tu šlo in glede katere niso bili naši vodilni možje ‚enacih misel‘, je očitvidno obstajala v vprašanju, kaj naj v onih usodnih in odločilnih dneh Slovenci kot narod zahtevajo: ali avtonomno «zedinjeno Slovenijo» s skupnim do neke mere zakonodajalnim zborom v Ljubljani ali samo ravnopravnost slovenščine v šoli in uradu. Kakor se iz gorenjega Bleiweisovega poročila razvidi, se je on nagibal k drugi, zmerni in «praktički» skupini...“ (stran 39 I. knjige; podčrtal jaz); 2. „Ker se spričo primitivnega in patriarhalnega stanja slovenskega naroda v tej prvi periodi okorelost našega konservatizma kot vodilne smeri še ni tako občutila, lahko poznamenujemo to prvo polovico dobe starslovenstva s podnazivom: obdobje tvornega konservatizma...“ (stran 4 I. knjige; „tvornega“ podčrtal jaz). Jasno je, da smatra Prijatelj Bleiweisovo smer, ki je zahtevala zgolj ravnopravnost slovenščine v šoli in uradu, „spričo primitivnega in patriarhalnega stanja slovenskega naroda“ — za tvorni konservatizem. Mar taka sodba ne temelji neposredno na Prijateljevih „glavnih elementih narodnosti“, ki jih je avtor reducirjal na jezik in dokaj konfuzno pojmovano kulturo?! — Če se zamislimo v takratno evropsko situacijo in njene dejstvujoče sile, se moramo Prijateljevemu izrazu „tvorni“ pač žalostno nasmehnjati. Kdor pa se poglobi v vzajemne odnose med Bleiweisovim konservatizmom in njegovimi posledicami za ves slovenski nacionalni, politični, pa tudi sam kulturni razvoj — vzet v njegovi celoti — bo razvidel, do kake absurdnosti vodi idealistična redukcija „narodnostnih elementov“ na jezik in kulturo.

Politični obzornik

ZAKAJ SE JE ZRUŠILA FRANCIJA?

Poglavje o francoski mladini: Na njen rovaš letijo očitki, kot da bi bila orožpana s strani nenacionalnih levičarskih organizacij, svobodne šole in tako dalje vsakega čuta za domovinsko ljubezen, pokvarjena in internacionalizirana, eden poglavitnih

krivcev francoskega vojaškega poraza. Armada, ki se je rekrutirala iz take mladine, se je vdajala sovražniku v množicah, bežala brez potrebe in zapadala paniki. Taka je mladina, ki jo je odgajala ljudska fronta...

Tudi na to moramo odgovoriti s stvarnimi podatki o stanju francoskega mladinskega gibanja, ki nam bodo pokazali, komu je ta mladina prav za prav pripadala. Specifičnemu, čisto francoskemu notranjepolitičnemu strankarskemu stanju je ustrezalo tudi stanje organizacijske pripadnosti francoske mladine. Korumpirane francoske meščanske stranke so mladino sploh zanemarjale. Namesto ideološke vzgoje so jo rajši lovile v svoje mreže s protekcijo, s podkupovanjem itd. Kolikor so razne meščanske stranke imele svoje mladinske sekcije, so obstojale zgolj na papirju, ali pa, kakor pri radikalsocialistih, tudi v privesku razmeroma malega števila mladine, rekrutirajoče se iz vrst ožjega strankinega, največ vodilnega aparata. Izjema je bila le socialdemokratska stranka, ki je imela po svojih glavnih centrih tudi precej številne mladinske sekcije.

To zanemarjanje francoske mladine je večje izkoristila katoliška akcija, ki je posebno na deželi v teku let ustvarila celo mrežo mladinskih organizacij svojevrstnega tipa, ustrežajočega francoskim razmeram, v katerih pa iz taktičnih razlogov ni gojila toliko verske nabožnosti in direktne politične vzgoje kakor pa šport, prirejanje zabav, izletov itd. Sliši se sicer čudno in naravnost neverjetno, da je v teh organizacijah bil obsežen največji del francoske, predvsem podeželske mladine. Natančnih številčnih podatkov o moči teh organizacij sicer nikoli ni bilo mogoče dobiti, smatralo pa se je, da se je to število sukalo okrog enega milijona in da je daleč prekašalo število mladine, organizirane v vseh drugih organizacijah skupaj. Saj je cerkev celo v Parizu imela v vsakem okraju svoje mladinske organizacije. Pri tem je katoliška akcija pokazala nenavadno spretnost, kajti mladino je zelo malo silila k hoji v cerkev in k izvrševanju verskih nabožnosti, tembolj pa ji je nudila priložnost za vse drugo uveljavljanje. Celo nad tem se voditelji tega mladinskega gibanja niso spotikali, da je mladina na skupne prehode hodila z rdečimi zastavicami.

Ko je pred štirimi, petimi leti tudi v Franciji začela skrajna desničarska nevarnost in se je proti njej začela gibati mladina, je svobodoljubni val zajel tudi dele teh cerkvenih organizacij. Začela se je stvarjati akcijska skupnost vse svobodoljubne, demokratično čuteče mladine. Tudi nekatere teh mladinskih organizacij so se pod pritiskom članstva pridružile delovni skupnosti, medtem ko je večina po zaslugi vodilnih krogov ostala izven tega širokega mladinskega gibanja. Šele takrat se je prav za prav odkrilo pravo organizacijsko stanje francoske mladine in eden glavnih organizatorjev akcijske skupnosti francoske demokratične mladine, Guyot, je na neki konferenci upravičeno vzkliknil: „Šele zdaj smo odkrili, komu prav za prav pripada francoska mladina! Mislili smo, da je večina naše mladine organizirana v mladinskih organizacijah, ki pripadajo delavskemu razredu, zdaj smo se pa morali prepričati, da je velika večina francoske mladine organizirana v katoliških organizacijah.“

To razmerje se zadnja leta pred vojno in tudi za časa ljudske fronte ni veliko spremenilo.

In mladina ljudska fronta? Ta da je v svoji anacionalni misiji zanemarjala in sabotirala vojaško pripravljenost francoske armade, da je v usodepolnem trenutku bila premalo oborožena. Razen tega pa je baje zaradi svoje politike za časa vojne v Španiji povzročila izgubo prijatelja in zaveznika na pirenejskem polotoku, ker se je današnja Španija neki zaradi tega obrnila proti Franciji in Angliji.

Predvsem so očitki ljudskofrontni vladi v Franciji o pomoči republikanski Španiji neresnični. Republikansko Španijo so res z vsemi močmi podpirale francoske ljudske organizacije. Vlada pa, ki ji je stal na čelu cincajoči voditelj Blum, je pomoč stalno odbijala. Vsa pomoč te vlade je obstajala v tem, da je prodala nekaj, tudi za francoske

pojme zastarelega orožja v republikansko Španijo. Funkcija ljudske fronte je takrat v svojem bistvu bila obramba miru, obramba Francije tudi z aktivno pomočjo republikanske Španiji. Na pritisk francoskega ljudstva, da naj vlada vendar neha s tako očitno protifrancosko politiko, je predsednik Leon Blum solznih oči izjavil: „Če bom mogel, bom vse storil, da bom vojno le za eno samo uro odložil.“ S tem svojim zadržanjem pa je v resnici aktivno podpiral evropsko vojno stranko, vojne nevarnosti in iz nje sledeče katastrofe pa niti za pol ure ni odložil.

Kar se tiče očitka, da je vlada ljudske fronte zločinsko zanemarjala oboroževanje, medtem ko je nasprotnik vse storil za ta namen, moramo najprej ugotoviti dejstvo, ki ga danes v Franciji vsi priznavajo: Kolikor je francosko ljudstvo zadnjih 20 let žrtvovalo za oboroževanje, bi zadostovalo za oborožitev najmodernejše armade v Evropi. To smo dolžni podčrtati ne glede na zelo kratkotrajno dobo vladavine ljudske fronte in ne da bi imeli namen braniti razne ministre v vladah ljudske fronte, ki so imeli v rokah vojne resore. Če pa iz ljudstva iztisnjeni denar ni šel za določene namene, je za to v prvi vrsti odgovornih tistih dvesto familij, ki so imele v rokah monopol za oboroževanje. To so bili ravno tisti krogi, ki so bili najdoslednejši nasprotniki ljudske fronte.

Kljub temu, da se ne bomo spuščali v razpravo vojnotehničnih pomanjkljivosti francoske armade, hočemo vendar navesti dva primera za boljšo ilustracijo pravilne odgovornosti tudi v tem pogledu. Letalski minister ljudske fronte Pierre Cot je vendar skušal uvesti v vojaške dobave nekoliko resnejši režim. In kaj se je pokazalo? Prevzemne komisije raznega vojnega materiala so spočetka delale 50—60% izmečka. Tako je na pr. bila glavna dobaviteljica padala, ki so jih že nekaj let uvajali v armado, tvrdka Dreyfuss & Comp. Uradna komisija jih je pri prvem prevzemu izvrgla kar 60%. Tako židovska tvrdka! Tudi pri drugi dobaviteljski firmi Gautier & Comp. ni bilo nič drugega. Z življenjem tisočev francoskih vojakov-letalcev so se brezvestno igrali špekulanti in kapitalisti francoske višje družbe. Podobno je bilo seveda tudi pri drugih dobavah za letalstvo. Medtem ko so v drugih modernih armadah gojili padalstvo in razvijali letalstvo do popolnosti, je ta stroka služila za pridobivanje bogastva nekaj kapitalističnim špekulantom. Zato ni čudno, ako se francosko letalstvo ni moglo razviti in so na večbališjih dosegle smrtne nezgode naravnost strahotne številke. Na letališčih je vojaška uprava imela na zalogi vedno toliko mrtvaških krst, kolikor je imela zaposlenih pilotov ali pa padalcev. Ponesrečene letalce so pokopali skrivaj ponoči... Kdo bi se potem čudil, ako je med Francozi, ki so bili prvotno pionirji letalstva, razvila velika averzija zoper letalstvo. Ko so za časa ljudske fronte hoteli uvesti tudi pouk civilnega padalstva in približati to panogo ljudskemu pojmovanju, se je akcija končala z neuspehom največ zaradi splošne averzije ljudskih množic, zaradi nezaupanja v tehnično solidnost aparature in pa zaradi gonje reakcionarnih krogov proti temu, češ, da je to revolucionarno vzgajanje francoske mladine za meščansko vojno.

Še en primer patriotične zavesti francoskih vladajočih plasti. Tvrdka baronov — Wendel iz Lotaringije, ki spada med vodilne člane znanih 200 družin, je imela v Franciji takorekoč monopolno last železarske in jeklene proizvodnje. Ta železarski sindikat je izvažal svoje produkte v Nemčijo preko Švice še takrat, ko je bila Francija z Nemčijo že v vojnem stanju. Isto je delala tudi Južnofrancoska bavksitna družba, ki je po isti poti izvažala visokovredni francoski bavksit v Nemčijo.

Ako je torej resnična trditev, da se francoski vojak ni boril, kakor so pričakovali voditelji francoske države, se spričo razmer, se spričo razmer, ki so tamkaj vladale zadnji čas, pač nihče ne bo čudil. Kako naj bi bil za vojno navdušen vojak, ki je prišel iz tovarne, iz vasi in je pri vsakem koraku srečeval neverjetno korupcijo? Kako je mogel verjeti patriotizmu tistih, ki so ga pošiljali v ogenj zoper tistega, s katerim so še malo poprej tako

hladnokrvno barantali za usodo francoskih zaveznikov, kakor v primeru Čehoslovaške? Kako je mogel verjeti v pravičnost vojne, ko pa je na lastne oči videl in tudi na lastni koži čutil, da ga gonijo v vojno tisti, ki so bili do včeraj pripravljeni na vse koncesije današnjemu nasprotniku, tiste pa, ki so pravočasno opozarjali ljudstvo, kam ta politika vodi in so se proti njej borili, so pa preganjali in zapirali kot veleizdajalce. Francoski mali človek le ni kljub privzgojeni konservativnosti zadnjih let prespal in si je počasi koval novo miselnost.

Vladajoča plast francoskega meščanstva je pač že davno prenehala biti naslednik tistega francoskega meščanstva, ki je pred sto in petdesetimi leti bilo nositelj boja za svobodo. Slavna tradicija svobodoljubja njegovih prednikov mu je že davno postala fraza. Tudi ljudstva Jugoslavije so se o tem že sama prepričala. Naš šestojanuarski režim je imel v takratnih francoskih vladah glavnega moralnega in materialnega opornika, brez ozira na to, ali so tem francoskim vladam načelovali razni Laval ali pa razni Blumi ter njemu podobni „levičarji“.

A. R.

Kritika

SLOVENSKI JEZIK. GLASILO SLAVISTIČNEGA DRUŠTVA

Za prvo obletnico Prijateljeve smrti je izšla prva številka novega slovenskega slavističnega časopisa. Namen mu je določen v večkratnih izjavah na občnih zborih in v uvodnih besedah prvega letnika: posvečen je ta časopis „proučevanju slovenske kulturne preteklosti, zlasti naše slovenske zgodovine in našega jezikoslovja“.

Že l. 1935. je bilo sklenjeno, da bo izdajalo Slavistično društvo lastno strokovno glasilo. Zbirati so se začela denarna sredstva in prispevki za tisk, a prva številka je mogla iziti ob razmerah, ki o njih zgovorno govori „Društveni vestnik“, šele v l. 1938. Vsebina je v skladu z načrtom, da imej glasilo „resen znanstven značaj“, vendar pa se približaj tudi aktualnim vprašanjem knjižnega jezika in se ukvarjaj „s problemi pouka slovenskega jezika v šolah“.

Po zaključku dveh letnikov glasila Slavističnega društva v Ljubljani in ob prvem zvezku tretjega letnika, posvečenem „iz spoštovanja do njegovega dela v imenu prijateljev in hvaležnih učencev svojemu predsedniku in častnemu članu doktorju Francetu Kidriču, akademiku, univerzitetnemu profesorju ob njegovi šestdesetletnici“, moremo že videti, da se načrti zborov počasi tudi uresničujejo.

Njih pogled je usmerjen v globino in na širino.

O literarno zgodovinskih vprašanjih razpravlja več prispevkov. „Slovensko poezijo od Vodnikovih Pesmi za pokušino do priprav za Kranjsko Čbelico (1806—1828“ je prikazal Lino Legiša, Logar Janez pa borbo za in proti „Triglavu, nemškemu listu za slovenske koristi“. Drugi članki iz tega področja so namenjeni novejši dobi slovenske lepe besede. Tako daje France Vodnik „Dva prispevka k zgodovini Mencingerjevega literarnega snovanja“. Avtor natančneje datira postanek Mencingerjeve „Moja hoja na Triglav“, popravljaj in spopolnjuje Tominška ter dožene na podlagi arhivskih virov, da je „Moja hoja na Triglav“ napisana leto kasneje, kot pa je mislil Tominšek, a soglaša s Tominškom glede letnice prve knjižne izdaje tega Mencingerjevega dela. Pisatelj molk po „Moji hoji na Triglav“ si razlaga Vodnik kot posledico avtorjevega slabega zdravja in pa kot odraz Mencingerjevega odklonilnega stališča do „epigonov-novostrujarjev“.

Svojevrstno zanimivo je toplo kramljanje Alojzija Merharja „Okoli Ketteja in Murna“, napol literarno, napol znanstveno zasnovani spomini življenjske poti „dvojice, ki se je vzajemno vzgojila in vzporedno predstavila“. Merharjev paralelizem med Murnom in Kettejem se zdi včasih sicer skoraj prisiljen, važni pa so drobci o Kvedrovi, o iznajdljivem Ivanu Štetetu, o Zadrugi in končno tudi o Merharju samem. Istega kroga se je